

Kronika

LEOPOLD SUHODOLČAN, MED REKO IN ZEMLJO

Književnost

V zbirki proznih tekstov *Med reko in zemljo** združuje Leopold Suhodolčan osem daljših novel, ki kažejo v okviru avtorjeve poetike in umetniške rasti nekaj izrazitejših potez, tako na tematskem kot izraznem-besednem nivoju, kar v zadnji konsekvenci kaže, da se avtorjeva dosedanja pisateljska izkušnja vse bolj nagiba v sintetičnost, kjer se združujeta v novih proznih aktualizacijah »obrtnost« in estetskost, tema in njeno besedno oblikovanje, realnost in mimetični poizkus njene prozne transkripcije. Te ugotovitve že marsikaj povedo o »naravi« Suhodolčanove poetike, še vedno temelječe na bolj ali manj razvidnem realizmu, ki pa ga avtor s spretno jezikovno invencijo nenehno prerašča, zdaj z grotesko, zdaj s simboli in vizijami, psihološkimi prodori v podzavest, spreminjanjem pripovednih položajev, notranjim monologom...

Že v prvi noveli *Reka* Leopold Suhodolčan nakaže osrednjo tematiko-ljubezen, erotiko, ki bo v kasnejših tekstih dobila prav tako osrednje mesto. Ljubezen v tem tekstu nima niti socialnih niti eksistencialnih poudarkov, prej ostaja v mejah čutne, senzualne povezave ljubimcev, ne da bi se v ozadju »zgodbe« razodela kot konstituenta kompaktnejše podobe sveta. S spreminjanjem pripovednih leg, prehoda iz moške v žensko perspektivo, z uporabo simbolne »reke« (tok večnosti, neponovljivosti, gibanja in spreminjanja), »dogajanje« lebdi nad kavzalno

logičnostjo in trdnostjo, s čimer se avtor izogiba verističnim pastem, ki jih tematika ponuja. Zato pa ostaja pripoved vseskozi intenzivna, z natančno in skrbno jezikovno gradnjo. Druga novela *Ogenj tke* svojo zgradbo okrog simbolnega »ognja« (v vseh novelah gre za tak ali drugačen osrednji simbol), metafore, okrog katere se epizode razvrščajo po principu afinitet do smiselnih opredelitev funkcij posameznih scen in dogodkov, ki v celoti, dajejo, zlasti ob končnem simbolu (goreči avtomobil), tekstu novelsko tipiko.

V tretji noveli *Glas* prihaja do izraza Suhodolčanov smisel za zgradbo teksta, njen zaplet in presenetljiv razplet, predvsem s spretnim oblikovanjem dokaj konvencionalnega motiva »ljubezen po telefonu«. Ob nizanju fragmentov in z njihovim vključevanjem v tok »dogajanja« avtor dosega s spreminjanjem »moške« in »ženske« pripovedne optike pregled nad celoto, ob čemer se razkrivajo globlja družinska ozadja (neskladja) osrednjih protagonistov. Glas po telefonu, kot vzrok za nepričakovano »ljubezensko zvezo«, hoče kajpada pokazati krhkost legitimnih družinskih vezi, njihovo konvencionalnost, vezi, ki se že ob najmanjšem sunku skorajda podro.

Mojstrsko sta komponirani noveli *Drevo in Hrt*. V prvi Leopold Suhodolčan gradi v ozkih mejah divje avtomobilske vožnje, realističnemu temelju fabule, prefinjen psihološki oris dvoje življenjskih usod neznanih sopotnikov (voznika in avtostoparja), čeprav je v spopadu miselnih tokov obeh »nasprotnikov« dopuščena možnost njunega medsebojnega poznavanja ali celo tihega sovraštva. Vizionarni preplet drobcev retrospektiv avtor povezuje v

* Leopold Suhodolčan, *Med reko in zemljo*, DZS Ljubljana 1977, opremil Karel Hrovatin, str. 247

vse bolj napeto, skorajda na tip kriminalke spreminjajočo celoto. Hitri razplet v zadnjih nekaj stavkih pričakovani in skozi tok misli oblikovani ali napovedovani konec (samomor in uboj z avtom), bralca preseneti s svojo enostavnostjo (in drugačnostjo). Z vso lapidarnostjo je izpeljan predvsem »skok« iz zavesti v zavest, spreminjanje perspektiv. Sorodni kompozicijski pristop uporablja avtor v Hrtu in tudi tu oblikuje predvsem socialno in ljubezensko motiviko, vendar brez tendenčnih ali celo ideoloških poudarkov. Suhodolčanov »idejni moto« bi še najlaže imenovali »boj med spoloma« ali v širšem smislu »življenje kot nenehni boj med ljudmi«. Seveda gre v novelah za boj nravi in miselnih spopadov, ne pa toliko za akcijske spopade. Vendar dosega avtor s spretno kombinacijo tokov zavesti dobršno mero dramatičnosti.

V zadnjih treh tekstih Rep, Ptica in Zemlja se erotična tematika umika socialni in celo eksistencialni, zdi se pa, da ne prinaša v zbirko Suhodolčanovih novel tistih specifičnih prvin, ki dajejo zbirki estetsko težo in pomen.

Suhodolčanova zbirka novel je tako po tematici kot po njeni jezikovni obdelavi sodobna in bi lahko novele, kjer prihajajo estetske značilnosti avtorjevega pisanja najbolj do veljave, uvrstili med pomembnejše v povojni zgodovini slovenske novele. Zdi se, da je Suhodolčanovo literarno ime preveč apriorno zaznamovano z atributom mladinskega pisatelja in da njegova zbirka novel nemara zato ni naletela na vidnejši odmev med literarnimi publicisti. Čeprav Leopold Suhodolčan ni modernist v smislu zanikanja antropocentrizma in humanizma, so medčloveške vezi v novelah nenehno postavljene pod vprašaj, v funkcijo preverjanja, rušenja in obnavljanja. Trdnejšega sveta, ki bi ga že vnaprej predvideli in mu tudi pritrdili, kajpada ni več. Relativnost — najbolj se kaže v subtilnih prodorih v človekovo zavest in pasteh, ki

si jih nastavljajo križajoče se od zavesti Suhodolčanovih likov, sicer ne vodi v anarhističnost ali brezvrednostnost, ampak ostaja nenehno na meji literarne prepričljivosti, za bralca potemtakem vabljiva in navsezadnje kaže, da jo oblikuje avtor s smislom za ravnovesje teme in njenim literarnim oblikovanjem.

Marijan Zlobec

BORIS A. NOVAK, STIHOŽITJE

Konec lanskega leta je izšla prva pesniška knjiga Borisa A. Novaka Stihohžitje.* Po daljšem času je to dokaj opažena zbirka; doživela je večjo pozornost kot marsikatero delo utrjenega avtorja iz mlajše, že priznane generacije. A ne po krivici in ne po naključju: Novakovo pesništvo sicer ne prinaša ničesar »novega« ali prelomnega, to je očitno na prvi pogled, kljub temu pa je to v sodobni slovenski poeziji dovolj specifičen prvenec, ki kliče k branju. Čemu: kaže, da gre za dve stvari, ki se med sabo bistveno dopolnjujeta in kot taki predstavljata določeno zrelost, hkrati pa se v bežnih obrisih dogaja notranja neskladnost, interni znak vprašljivosti. Beseda je o poetiki in poeziji.

Pesništvo Stihohžitja je izraz skrajno zavestne, premišljene in dosledne poetike. V toku novodobnega esteticizma, kjer gnoseološko problematiko zamenjuje ontološka, se Novakove pesmi argumentirano borijo za svoj samostojen poetološki status, ki ga je mogoče brez težav ugledati v razliki od Grafenauerjeve in Svetinove poezije kot dveh zagotovljenih vrhov slovenskega esteticističnega pesništva. Če je Grafenauerjeva estetska energija skrajno sublimirano vezana na eksistenco v naj-

* Boris A. Novak, Stihohžitje, opremil Rudi Španzel, založila Državna založba Slovenije, Ljubljana 1977. Zbirka ima 49 strani.